

הקדמה למדבר

אחר שביאר תורה הקרבנו' בספר השלישי התייחס עתה לסדר בספר זהה המצוות שנצטו' בעניין האל מועד וכבר הזהיר על טומאת מקדש וקדשו' לדורות. ועתה יגביל את המשך בהיותו במדבר כאשר הגביל הר סיני בהיותו הכבוד שם צוה והוא הקרב יומת כאשר אמר שם כי סוקול יסקל וצוה ולא יבוא לראות כבלו' את הקדש ומתו' כאשר הזהיר שם פן' הרטסו אל ה' לראות וגוי' וצוה ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח כאשר אמר שם וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו וגוי' והכהני' והעם וגוי' והנה צוה איך תהיה משמרת המשכן וכלי'ו' ואיך יחנו סביב'ו ויעמוד העם מרוחק והכהנים הנגשים אל ה' איך יתנהגו בו בחרנותו ובשאת אותו ומה' יעשו במשמרתו והכל מעלה למזקdash וכבוד לו כמו שאמרו אימ' דומה פלטרין של מלך שיש לו שומרין לפלטרין שאין לו שומרין' והספר הזה כולל במצות שעה שנצטו' בהם בעמדם במדבר ובונסיהם הנעשים להם לספר כל מעשה ה' אשר עשה עליהם להפlia'oso'ר כי החל לתת אובייהם לפניהם לחרב וצוה איך תחלק הארץ להם ואין בספר הזה מצות נהגות לדורות זולתי' קצת מצות ובענייני הקרבות שהתחל בhn בספר הכהנים ולא נשלם ביאורם שם והשלימן בספר הזה:

כל' יקר במדבר פרק א פסוק א

באחד לחודש השני בשנה השנייה. צורך זמן זה שכתוב כאן אמרו במדרשי תנ"המא (ה) משל מלך שנשא אשה ולא כתב לה כתובה וכו' למים מצא עניה בת טובים וכותב לה כתובה וכותב לה זמן וכו' עין נסח המדרש בילקוט (רמז תרפ"ד). דעת בעל מדרש זה שיום מתן תורה הוא יום אירוסין כי הקב"ה אירס את ישראל על ידי זאת התורה, כמו שנאמר (דברים לג' ז') תורה צוה לנו משה מורשת קהילת יעקב ודרשו חז"ל (פסחים מט ב) מורשת מאורה, ומתעד כי לכהילת יעקב לא נאמר אלא מאורה קהילת יעקב, ממשען שקהילת יעקב הוא מאורה להקב"ה על ידי שנtan לה התורה במקום טבעת קידושין כמו שנאמר (ישעיה נד ה) כי בועליך עושיך. והנה מצינו לחז"ל (תנ"המא תשא ט) שהמשילו זיווג ישראל להקב"ה לזיוג כליה לחתן בשני זמנים האחד הוא בשעת מתן תורה שנאמר (שמות לא ייח') ויתן אל משה ככלה חסר כתיב שנמסרה התורה כלהה מקושטת בעשרים ושמונה ספרים. השני הוא ביום חנוכת המשכן גמ' שנאמר (במדבר ז' א) והוא ביום כלות משה להקים, פירש רשי' שבאים שהוקם המשכן גמ' שישראל להקב"ה כלה לחתן, שמע מינה שמתן תורה הוא זמן האירוסין, ביום הוקם המשכן הוא זמן הנישואין, כתפארת אדם לשבת בית (ישעיה מד יג) כਮון מן לשון נמסר זו דהינו לבית מדור אחד. וביני בני כמו עשור חדשים כמו שנאמר (בראשית כד נה) ותשב הנערה אותן ימים או עשור. והיינו עשרה חדשים שמתו'ן לבתולה זמן בין אירוסין לנישואין להתקשט בעשרים וארבעה מני' קישוטין שהמכרו בישעיה (ג יח - כד). וכי להזומות זיווג של ישראל להקב"ה בכל צד אל סתום זיווג, הגביל הקב"ה גם כן זמן ישראל עשרה חדשים מן ראש חודש סיון שבנתארסו בתורה אשר צוה לנו משה עד ראש חדש ניסן שבו הוקם המשכן ונשלם הזיווג מכל וכל, כי בזמן זה יתקשטו ישראל בעשרים וארבעה ספרים ומתקן זה ראוי לדור באוהל מועד מדור אחד לשניהם, ולפי שזמן נישואין שלושים יום (עין כתובות ח א) על כן נמשך הזמן עד אחד לחודש השני בשנה השנייה. ואם תרצה למןות מן פסוק ויתן אל משה ככלהו' שנאמר בחודש תמוז אחר ארבעים יום שההוריד הלוחות אז היה מכון המספר עשרה חדשים עד החודש השלישי של שנה השנייה כי אז נשלמו הנישואין, וכותב לה ה' כתובה לידע מאיזה זמן תטרוף הלקחות כי נשתעבזו להם בכתבבה ארצות שבעה אומות, שאם בחטאם יגלו מן הארץ יוכלו לחזור ולטרוף מידם ולומר זמן שטריטים קודם, לך' נאמר כאן באוהל מועד כי הוא זמן הנישואין לשבת בית. וכן הזכיר חז"ל במסכת תענית (כו ב) שני זמנים אלו ודרשו ביום חתונתו זה מתן תורה, ובימים שמחת לב' זה בגין בית המקדש, כי בשני זמנים אלו נשלם הזיווג. והזכיר באחד לחודש מן הטעם שנtabאר. וכי שהייה הזיווג דומה בחכמה טאמר שאו את ראש בני ישראל וכדעת המדרש (במדבר רבba א ט) האומר שכדרו' שנאמר בהקב"ה והמתנשא לכל לראש (דברי הימים - א כת' יא) כך נתנו' לכם תלוי' ראש וכו', ומה עניין זה לכאן אלא כדי שהייה הזיווג דומה בדומה כביכול:

לְבָנִי יוֹסֵף לְבָנִי אֲפָרִים תּוֹלְדָתֶם לְמַשְׁפְחָתֶם לְבֵית אֲבָתֶם בְּמַפְרֵר שְׁמֹת מִן עֲשָׂרִים
שָׁנָה וּמַעַלָּה כֹּל יָצָא צָבָא:

לְבָנִי מִנְשָׁה תּוֹלְדָתֶם לְמַשְׁפְחָתֶם לְבֵית אֲבָתֶם בְּמַפְרֵר שְׁמֹות מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה
וּמַעַלָּה כֹּל יָצָא צָבָא:

רמב"ן במדבר פרק א פסוק לב

(4)

(לב) לבני יוסף לבני אפרים - הקדמים אפרים למנשה וייחס יוסף עליו, וכן למתה בדגלים (להלן ב' Ich), כי היה בעל דגל, והוא הבכור ואחיו משנהו כברכת יעקב (בראשית כ). ועוד כי היו בני אפרים רבים מבני מנשה. אבל בנין השני בערובות מואב הקדמים מנשה, כי היו בעת ההיא בני מנשה הרבים ולקחו נחלתם תקופה, וכן בנשיאי הארץ הקדימים וייחס יוסף עלוי (להלן לד כג). אבל במרגלים הקדמים אפרים, אבל וייחס יוסף על מנשה, למתה יוסף למנשה (להלן יג יא). והנראת אליו על דרך אגדה, כי בעבור הדבה שהביאו יוסף על אחיו (בראשית לד ב) וייחס עליו מוציא הדבה. או שחלק כבוד לשניהם, והיה די לאפרים בכבוד נשיאו:

��קי טה (סלה ז' צ'ז'

(5)

במדבר: א] לבני יוסף לבני אפרים (אי, ל"ב) ... לבני מנשה וגוי (שם, Lithuania). והעיר שמה חורביה ע"ה, דכאן לבני סדר הוגלים הקדמים אפרים למנשה, ואילו להלן בפרשタ מסע, בחלוקת הארץ לשבטים. על פי הנשיאים, הקדמים מנשה לאפרים (לי"ד, כ"ג-כ"ה). ועין שם (בפי מסע) מה שהסביר בזה.

והיה נראה לומר ע"פ דברי רש"יעה"פ בפי מקץ (מ"ב, כ"ג) "כי החלץ בינוותם", שזו מנשה, ואילו בפי וייחי (שם מ"ח, אי) פרש"יעה"פ "ויאמר ליעוסף הנה אביך חוליה", שייא אפרים היה רגיל לפני יעקב בתלמוד, וכשהלה יעקב ... הלא אפרים אצל אביו ... להגיד לו, הרי שלפי דברי המזרחיים, אפרים היה עוסק בתלמוד תורה טפי מנשה אחיו, ואילו מנשה היה עוסק בצריכי צבור ובעסקיו רבים.

ובודאי עסקנות דבר חשוב מאוד, ואיתה בירושלים (ריש פ' אין עומדין) דהעסק לצרכי צבור כעסק בדברי תורה, והובאה מירמא זו בשוריע אויה (סוף סי' צ'ג).azu יש ב' דעות במחבר איקי דוקא לענן לערמוד בתפילה מתווך דברי תורה, דעסק לצרכי צבור בדברי תורה דמי, או דנפק"ם לענין זה, שאינו צריך לחפש ולחתפלל.] ובוזדי ענין העשכנות הוא קיומה של תורה, לאחר שזו מאפשר לימוד התורה ושמירת המצוות. אכן עיי בפי וייחי, שיעקב אבינו הקדמים בברכותיו אפרים למנשה. והיינו טעמא, לאפרים תהיה היה, והוא היה העתיק.

אבל זה אין להקשوت שרק היה לו ברוך את אפרים ולמנוע למגרי מלברך את מנשה, זהה אינו נכון, שביארו זהה חכמי חז"ש, שמנשה היה גדול וחשוב בעסקנותו, וחשיבות גודלה היהת לכל אחד מהם נזוגמת חשיבות זבולון לפני יששכר], אלא שהקדמים אפרים למנשה מפני שתיה היה⁶.

עפ"י היה נראה לבאר, דלענן הוגלים (בפי במדבר) וסדר חניות המכנות סביר לאחלה מועד, שהמנון הוא מי יהיה יותר קרוב למשה רבנו לשמו ממנה את דבר ד', זהה בודאי היה אפרים עיקר, שהרי הוא היה יותר וג"ח. אכן בחלוקת הארץ (בפי מסע), שהוא מעסיק הציבור, בודאי נראה שמנשה הוא עיקר.